

2013. gada augs – stāvā vilkakūla

Tik necila, tik pacietīga, bet... tik skaista! Tā par Latvijas Botāniķu biedrības izvēlēto **Gada augu 2013 – stāvo vilkakūlu *Nardus stricta*** – saka botāniķi.

Stāvā vilkakūla ir Latvijā samērā bieži sastopama, tomēr necilā izskata dēļ nav izpelnījies lielu ievērību un reti kurš to pazīst. Vilkakūla nav aizsargājama suga un nav ietverta Sarkanajā grāmatā. **Tad kāpēc šim augam ir vērts pievērst uzmanību?**

Kā atpazīt vilkakūlu?

Stāvā vilkakūla ir neliels (10-30 cm) daudzgadīgs graudzāļu dzimtas augs, kas veido blīvu ceru. Ne velti sugai dots tik zīmīgs nosaukums – no cera atiet daudzi tievi pastīvi stieбри un **sarveidīgas, raupjas lapas, kas atgādina vilka kažoka asos akotmatus**. Ja vilkakūla paliek nenopļauta vai nenoganīta, tā patiešām veido biezu kūlu – veco zāli. Vilkakūlas ziedkopu – vārpu – nevar sajaukt ne ar vienu citu graudzāli – tā ir vienpusēja, un noziedējusi izskatās kā ķemme.

Noziedējusi stāvās vilkakūlas ziedkopa – „ķemme”. Foto: S. Rūsiņa.

Stāvās vilkakūlas cers – blīvs un spursains. Foto: S. Rūsiņa.

Vilkakūlas zālājs – vilkakūlas lapu „sarainuma” un vecās kūlas dēļ tas dažkārt izskatās, ka izspūris kažoks. Foto: A. Priede.

Vilkakūla – pacietīga un spītīga

Graudzāļu dzimtai, pie kuras pieder vilkakūla, ir milzīga nozīme saimniecībā (labības) un dabiskajā veģetācijā – tie ir galvenie pļavu un ganību zelmeni veidojošie augi. Vilkakūla gan nav tā graudzāle, kuru saimnieks savā pļavā gribētu visvairāk redzēt. Tā nespēj augt auglīgās, leknās pļavās, jo tur to izkonkurē citas spēcīgākas graudzāles. Taču vietās, kur citas graudzāles nespēj sevi apgādāt ar barību – ļoti nabadzīgās un skābās, smilšainās līdz kūdrainās augsnēs – vilkakūla parāda apbrīnojamu izturību un ir nozīmīgākā zelmeni veidojošā suga. Varētu pat teikt, ka **stāvā vilkakūla ir tikpat pacietīga un spītīga kā Latvijas zemnieki cīņā ar „Briseles birokrātiju”**. Vilkakūlas zālājus mēdz saukt par tukšainēm – zelmenis veidojas zems, ar nelielu barības vērtību. Tādi zālāji ir nozīmīga dabas un kultūrvēsturiska bagātība – cilvēka un dabas ilgstošas kopā pastāvēšanas rezultāts. Līdzās vilkakūlai tajos aug daudzas citas tikai dabiskiem zālājiem raksturīgas augu sugas, kuru sastopamība sarūk līdz ar dabisko zālāju aizaugšanu, apbūvi, uzāršanu vai citādu iznīcināšanu. **Vilkakūlas zālāju platības sarūk**, tāpēc visā Eiropas Savienībā tie ir iekļauti aizsargājamo biotopu sarakstā.

Meklēsim vilkakūlu

Botāniķus īpaši interesē ziņas par sugas bagātīgām atradnēm. Tās ir galvenokārt ilgstoši bez uzāršanas vai ielabošanas tradicionāli izmantotas pļavas un ganības. Jaunās atradnes ļaus precizēt zināšanas ne tikai par sugas, bet arī Eiropas Savienībā aizsargājamo stāvās vilkakūlas (tukšaiņu) zālāju izplatību Latvijā. Tāpēc **botāniķi aicina par Gada auga atradnēm ziņot portālā Dabasdati.lv**. Gaidīsim arī ziņas par vilkakūlas pļavu un ganību apsaimniekošanas vēsturi (arī par to, kā mēģināts tikt no šīs sugas vaļā), vietējiem tautā lietotiem sugas nosaukumiem, izmantošanu u.c.

Atbalsts vilkakūlai

Stāvā vilkakūla ir viena no 57 dabisko zālāju indikatorsugām. **Ja tā aug Jūsu pļavā vai ganībā, tad jāatrod vēl vismaz divas [indikatorsugas](#), un Jūs varat droši teikt, ka tas ir dabisks zālājs**. Par tā apsaimniekošanu varat saņemt Lauku attīstības programmas Agrovides pasākuma Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos atbalstu. Tas palīdzēs saglabāt šo visā Eiropā sarūkošo zālāju veidu. Tieši 2013. gadā paredzēta dabisko zālāju atkārtota apsekošana Latvijā, un līdz 2013. gada 1. maijam var pieteikties uz zālāju apsekošanu (<http://www.zm.gov.lv/index.php?sadala=1556&id=14237>).

Aicinām ziņot par atradnēm: <http://www.dabasdati.lv/>

Ja zināt ko īpašu par vilkakūlu (apvidvārdus, stāstus, interesantus novērojumus, senas zināšanas), aicinām dalīties, rakstot uz e-pastu: [botan.biedr\[at\]gmail.com](mailto:botan.biedr[at]gmail.com).